

CREATIVE COMMONS ALS INSTRUMENT VOOR BETERE TOEGANKELIJKHEID VAN OVERHEIDSGEO-INFORMATIE

Stel: een groepje studenten bedenken een simpele doch briljante toepassing waarvoor verschillende geo-informatie bestanden nodig zijn om deze toepassing te produceren. De toekomst zal moeten uitwijzen of deze toepassing inderdaad zo briljant is maar onze studenten zijn ervan overtuigd dat het zeker de moeite van onderzoeken waard zal zijn. Aangezien het merendeel van de grote geo-informatie bestanden in handen van de verschillende overheden ligt, gaan onze ondernemende studenten op zoek naar deze bestanden. Zij komen al snel een aantal barrières tegen. Ten eerste moet men bij de juiste instantie aankloppen voor de juiste bestanden. Maar wie bezit en/of beheert welke bestanden? Ten tweede treffen ze dan een gebruikersovereenkomst waarin het niet altijd even duidelijk is wat er wel of niet met de betreffende bestanden mag worden gedaan. Mag een bestand gebruikt worden voor commerciële toepassingen of alleen voor eigen gebruik? Mag de informatie gecombineerd worden met die van andere leveranciers? Kan een deel van een bestand worden gebruikt of moet een geheel bestand worden afgenomen? Hoe duur zijn de benodigde bestanden? Voordat voor alle benodigde bestanden aparte overeenkomsten zijn getekend, is er veel tijd en moeite verbruikt. Misschien zelfs wel teveel tijd en moeite voor onze studenten. Misschien hebben die intussen al besloten dat ze liever niet gaan investeren in hun toegevoegde waarde toepassing.

Het bovenstaande is een voorbeeld dat het probleem in Nederland niet zit in onvoldoende aanbod van geo-informatie. Overheden, kennisinstituten en commerciële bedrijven

beschikken over een uitgebreide schat aan geografische informatie van vaak hoge kwaliteit. Veel van deze geografische bestanden zijn aangelegd en worden bijgehouden door

verschillende overheden voor het uitvoeren van hun wettelijke taken. Daartegenover heeft de private sector een grote – zij het vaak nog onuitgesproken – behoefte om deze bestaande gegevensbestanden te gebruiken voor aanvullende toepassingen. Maar men slaagt er maar niet in om vanuit de vraagstelling gebruikers en aanbieders te koppelen (Geoloketten Consortium 2005). Voor een deel wordt dat veroorzaakt door de slechte toegankelijkheid tot de bestanden en de onduidelijke verstrekkingsvoorwaarden. Dit scheidt niet alleen een probleem voor de private sector die toegevoegde waarden producten en/of diensten voor commerciële doeleinden wil ontwikkelen. Ook de overheid verliest een kans om het rendement van hun investeringen in opgebouwde databanken te vergroten (van Loenen et al. 2005). Om dit probleem tegemoet te komen, moeten dus de huidige barrières (zowel juridisch als financieel) worden weggenomen. Één toegankelijkheidsmodel voor alle lagen van overheid dat de verschillende belangen van de producenten van geo-informatie niet schendt zou daaraan zeker bijdragen. Maar kan dat wel? Een mogelijke oplossing kan worden gevonden in Creative Commons.

Huidige verstrekkingsvoorwaarden

Op dit moment gebruiken alle aanbieders van (overheids)geo-informatie allemaal hun eigen overeenkomsten met verschillende

verstrekkingsvoorwaarden en tarieven. De verstrekkingsvoorwaarden zijn opgesteld in een taal variërend van eenvoudig Nederlands tot moeilijk leesbare juridische terminologie. In sommige verstrekkingsvoorwaarden staat dat de gegevens alleen voor intern gebruik mogen worden aangewend. Soms moet er voor commercieel gebruik een weer aparte overeenkomst worden gesloten. Soms moeten de gegevens teruggegeven worden aan de verstrekker nadat een (van tevoren) bepaald doel is bereikt. Soms krijgen men alleen toegang tot de gegevens via een applicatie, soms krijgt men alle gegevens op een drager (Welle Donker 2006). Wat al deze verstrekkingsvoorwaarden wel gemeen hebben, is dat zij sterk aanbodgericht zijn. Dit bevestigt de quote dat “gebruikers vanuit de context van geo-informatie infrastructuur waarschijnlijk de meest genoemde, maar de minst overwogen groep zijn” (McLaughlin & Nichols 1994). Gebruikers hebben behoefte aan goede kwaliteit data die gemakkelijk te vinden en te gebruiken is. Daarbij zijn kosten en gebruiksbeperkingen ook belangrijk voor de gebruiker. Bovendien hebben zij behoefte aan consistent toegankelijkheidsbeleid bij alle overheden (Ravi 2000). En dat ontbreekt nou juist op het moment bij toegankelijkheid van geo-informatie. De verstrekkingsvoorwaarden van de verschillende overheidsaanbieders zouden daarom duidelijker en meer uniform moeten zijn.

Ondanks de grote verschillen in uiterlijk, zijn er inhoudelijk ook duidelijke overeenkomsten.

Die overeenkomsten zijn:

- het verstrekken van een exclusief gebruikersrecht;
- intellectueel eigendom blijft bij de bronhouder;
- de gegevens mogen niet aan een derde partij worden overgedragen zonder uitdrukkelijke toestemming;
- aanpassing van de gegevens (indien toegestaan) mag alleen als de afgeleide producten duidelijke naamsvermelding krijgen;
- algemene uitsluiting van aansprakelijkheid voor de volledigheid en juistheid van de gegevens.

Creative Commons Concept

Een manier om de transparantie en de consistentie van gebruikersvoorwaarden te verbeteren, kan de toepassing zijn van het Creative Commons concept zijn. Het Creative Commons concept is ontstaan in de Verenigde Staten als reactie op bepaalde ontwikkelingen binnen het Amerikaanse auteursrecht, zoals de toenemende concentratie van auteursrechten in de handen van enkele grote marktpartijen en daarmee gepaard gaande strengere regelgeving in het algemeen en de verlenging van de duur van 50 naar 70 jaar van het auteursrecht (in lijn met Europa) in 1998 in het bijzonder. Creative Commons (CC) biedt licenties aan die schrijvers, filmmakers, fotografen

et cetera, de mogelijkheid geeft om met behoud van hun auteursrechten werken (via het internet) laagdrempelig te verspreiden en ter beschikking te stellen voor hergebruik door derden. In plaats van een “all rights reserved” benadering bieden zij een “some rights reserved” licentiesysteem. CC-licenties leveren een bijdrage aan eenvoud en transparantie voor de wijze waarop intellectueel eigendom kan worden geëxploiteerd in het digitale domein (Groeneveld et al. 2005). De afgelopen jaren zijn de Amerikaanse licenties in steeds meer landen in gebruik genomen en omgezet naar het nationaal recht van de betreffende landen. Eind 2005 zijn er wereldwijd ongeveer 14 miljoen websites die verwijzen naar een CC-licentie (Hendriks 2006).

Creative Commons biedt (gratis) zes standaardlicenties aan waarmee een licentiegever werken ter beschikking kan stellen aan derden. Naast een standaard clausule over verplichte naamsvermelding die voor elke licentie verplicht is, bevatten de zes CC-licenties elk een of meer van de volgende voorwaarden:

- de licentienemer mag een werk wel of niet voor commerciële doeleinden gebruiken;
- hij mag wel of geen bewerkingen maken van het werk (afgeleide werken);
- hij is wel of niet verplicht om de bewerkingen van het in licentie gegeven werk onder dezelfde licentievoorwaarden aan te bieden aan derden (gelijk delen).

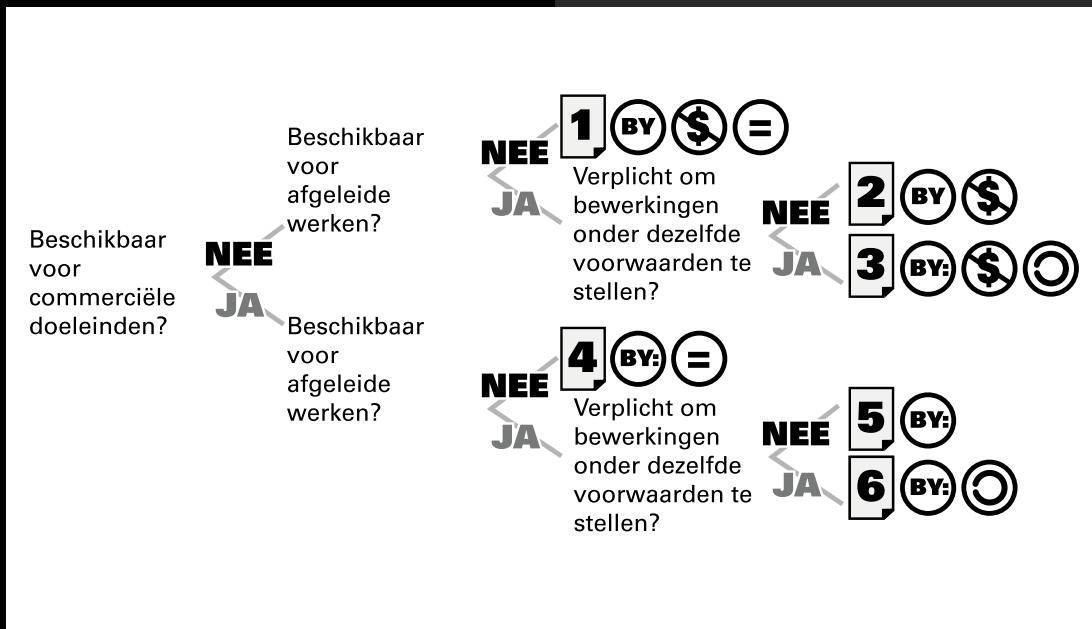

fig. 1 licentiestructuur CC-licenties Symbolen © Creative Commons – USA, 2001, (figuur door F. Welle Donker, 2006)

Uitleg van symbolen:

BY Naamsvermelding. De licentiegever verleent anderen het recht om het werk te kopiëren, te verspreiden, te tonen en op en uit te voeren. In ruil daarvoor dienen de licentienemers de naam van de maker te vermelden.

\$ Niet-Commercieel. De licentiegever verleent anderen het recht om het werk te kopiëren, te verspreiden, te tonen en op en uit te voeren. In ruil daarvoor is het de licentienemers niet toegestaan om gebruik te maken van het werk voor commerciële doeleinden - tenzij zij daarvoor de toestemming van de licentiegever hebben verkregen.

= Geen Afgeleide Werken. De licentiegever verleent anderen uitsluitend het recht om onbewerkte exemplaren van het werk te kopiëren, te verspreiden, te tonen en op en uit te voeren, geen afgeleide werken gebaseerd op het werk.

CC Gelijk Delen. De licentiegever verleent anderen uitsluitend het recht om afgeleide werken te verspreiden met toepassing van een licentie die gelijk is aan de licentie die van toepassing is op het werk van de licentiegever.

Van de CC-licentievarianten bestaan steeds drie versies: een vereenvoudigde lekenversie, een juridische versie (de daadwerkelijke

fig. 2 Gebruiksvoorwaarden Nieuwe Kaart van Nederland (lekenversie), www.nieuwekaart.nl

licentieovereenkomst) en een computerleesbare versie die ook voor digital rights management (DRM) kan worden gebruikt. De lekenversie beslaat enkele regels in eenvoudig Nederlands met de relevante symbolen. De juridische versie beslaat enkele pagina's in juridische taal, dit is de daadwerkelijke overeenkomst die bindend is. De computerleesbare versie bestaat uit een XML-code met een

Voorwaarde	"Standaard" GI-licentie	CC-licentie
Beschikbaar stellen van gegevens en/of afgeleide producten aan derden	Alleen met uitdrukkelijke toestemming vooraf	Zonder uitdrukkelijke toestemming vooraf (afhankelijk van type licentie)
Looptijd van licentie	Soms voor bepaalde periode (abonnement/creditsystemen)	Voor de duur van het auteursrecht / databankenrecht
Vergoeding voor de gegevens	Varieert van gratis tot kostendekkend met redelijk rendement op investeringen	Geen royalty's of vergoeding van gegevens in standaard licenties opgenomen

vertaling van de licentie voor de computer, en zorgt ervoor dat zoekmachines en andere applicaties het werk kunnen identificeren aan de hand van de gebruiksvoorwaarden. Dit bevordert het zoeken en kunnen vinden van bestanden die geschikt zijn om te gebruiken voor eigen doeleinden.

De huidige licentiebepalingen van overheidsgeo-informatie verschillen niet zo sterk met de standaard licentiebepalingen die beschikbaar zijn onder een CC-achtige licentie en kunnen dus redelijk makkelijk worden "vertaald" in categorieën die met symbolen kunnen worden weergegeven. De Nieuwe Kaart van Nederland gebruikt al sinds 1 januari 2006 een CC-licentie, zie Figuur 2 voor de lekenversie van de licentie. Deze licentie komt overeen met een type 5 licentie uit Figuur 1.

Er zijn een paar extra symbolen nodig om deze "vertaalslag" te kunnen maken aangezien er nog een aantal verschillen zijn tussen de huidige gebruikersvoorwaarden van de meeste overheidsgeo-informatie en een CC-licentie. De drie grote verschillen die in het oog springen zijn:

De eerste voorwaarde hoeft geen problemen op te leveren aangezien dit in de juridische versie kan worden opgenomen. Om het onderscheid duidelijk te maken, zou men in plaats van het symbool voor niet-commercieel gebruik kunnen vervangen voor een ander symbool. Voor de tweede voorwaarde zou men een symbool kunnen opnemen die beperkingen in de lengte van de licentie zou aangeven. De vraag is of dit echt nodig is. Veel geo-informatie veroudert snel, en dus zit het grootste deel van de waarde in de actualiteit. Voor de derde voorwaarde zou men een symbool kunnen opnemen die het verschil tussen gratis en niet-gratis bestanden zou moeten aangeven. Men zou daarvoor de volgende symbolen kunnen adopteren:

Gegevens en/of afgeleide producten mogen alleen aan derden beschikbaar worden gesteld na uitdrukkelijke toestemming vooraf.

Licentie is beschikbaar voor beperkte duur, zie volledige licentie voor exacte duur.

Voor deze licentie moet een vergoeding of royalty's worden betaald.

Nemen wij de huidige licentieovereenkomst van de Grootchalige Basis Kaart Nederland (GBKN) als voorbeeld om te vertalen naar een

standaard licentie, dan zou de lekenversie van hun gebruiksvoorwaarden er als volgt kunnen uitzien:

Met uitzondering van het symbool dat er eerst vooraf toestemming moet worden gevraagd voordat de bestanden gebruikt kunnen worden en het symbool voor een niet-gratis bestand, ziet deze overeenkomst er niet zo anders uit dan die van de Nieuwe Kaart. De volledige versie beslaat drie pagina's, de lekenversie slechts één pagina met drie symbolen. Met deze eenduidige licentievoorwaarden en het gebruik van symbolen kan er dus in één oogopslag worden gezien wat de beperkingen zijn. Bovendien zullen door het categoriseren en standaardiseren van voorwaarden de grootste verschillen eruit worden gehaald. Als alle (overheids-) partijen een CC-stijl licentie zouden gebruiken zal de toegankelijkheid tot overheidsgeo-informatie uniform en transparanter worden. Onze enthousiaste studenten zullen dan één barrière minder hebben om hun droomproduct te realiseren. Zowel onze studenten als de maatschappij zullen daar uiteindelijk beter van worden.

LITERATUUR:

Geoloketten Consortium, 2005, Projectvoorstel Geoloketten - Vrijheid in verbondenheid, RGI-006, (<https://portal.wur.nl/sites/geoloketten/default.aspx>).

Groeneveld, S., P. Keller, B. Hugenholtz & L. Guibault, 2005, Creative Commons Nederland. Werkprogramma 2005-2007, Amsterdam, Stichting Nederland Kennisland; Waag Society; Instituut voor Informatierecht, 16, (www.creativecommons.nl).

Hendriks, N.A.H. (2006), Creative Commons in Nederland: flexibel auteursrecht, AMI – Tijdschrift voor Auteurs-, Media- & Informatierecht, 1/2006, Otto Cramwinckel Uitgever, Amsterdam.

Loenen, B. v., J. Zevenbergen, J. de Jong (2005), Toegang tot overheidsinformatie blijft onnodig een zaak van professionele elite., VI Matrix 13 (4): pp.28-30, VBK Editorial Management BV.

McLaughlin, J. & S. Nichols, 1994, Developing a National Spatial Data Infrastructure, Journal of Surveying Engineering, 120 (2), pp. 62-76.

Ravi Bedrijvenplatform, 2000, Economische effecten van laagdrempelige beschikbaarstelling van overheidsinformatie, Ravi publicatie 00-02.

Welle Donker, F. 2006, Belemmeringen in de toegankelijkheid van (overheids-)geoinformatie, rapport Geoloketten – Vrijheid in verbondenheid, RGI-06, (<https://portal.wur.nl/sites/geoloketten/default.aspx>).

Welle Donker, F. & B. van Loenen, 2006, Transparency of accessibility to government-owned geo-information, 12th EC GI&GIS Workshop, 21-23 juni 2006, Innsbruck, Oostenrijk.

www.creativecommons.nl
(geraadpleegd 10-10-2006)

www.nieuwekaart.nl
(geraadpleegd 10-10-2006)

http://gbkn-bestel.geodan.nl/loket_voorwaarden.asp